ANTİKOMÜNİZMİN BÜYÜK BİR MÜCAHİDİ: PEYAMİ SAFA

A Big Combatant of Anticommunism Peyami Safa

Doç. Dr. Sevilay Özer – Doktora Öğr. Mehmet Kılıç

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Türkiye / Burdur Mehmet Akif Ersoy
Üniversitesi, Türkiye

e-mail: sevilayozzer07@gmail.com / mehmetklc15@gmail.com

ORCID ID: orcid.org/ 0000-0002-1319-2406 / orcid.org/0000-0003-0090-3288

Near East Historical Review

10/3, July 2020

e-ISSN: 2717-6363 (Online)

www.nehrreview.com

Article Type - Makale Türü : Research Article

Received Date - Geliş Tarihi : 11.05.2020

Accepted Date - Kabul Tarihi : 23.06.2020

Pages - Sayfa : 295 - 309

: <http://dx.doi.org/10.29228/nehrrreview.45357>

Citation - Atıf : Sevilay Özer – Mehmet Kılıç, “Antikomünizmin Büyük Bir Mücahidi: Peyami Safa”, *Near East Historical Review*, 10/3, July, 2020, pp. 295 - 309

ANTİKOMÜNİZMİN BÜYÜK BİR MÜCAHİDİ: PEYAMİ SAFA

A Big Combatant of Anticommunism Peyami

Doç. Dr. Sevilay Özer – Doktora Öğr. Mehmet Kılıç

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Türkiye / Burdur Mehmet Akif Ersoy
Üniversitesi, Türkiye

Öz

Komünizm karşıtlığı olarak adlandırılan antikomünizm tabiri, Türk siyasi hayatının en önemli parçalarından biri olmuştur. 1930'lu ve 1940'lı yıllarda tohumları atılan antikomünizm 1950'li yıllarda giderek büyümüştür. Özellikle milliyetçi camianın Soğuk Savaş döneminde en çok üzerinde durduğu antikomünizm, milliyetçilere göre Türkiye'nin en büyük düşmanı olan komünizm ile her cephede açılan savaşta en önemli silah olmuştur. 1950'li yıllarda kurulan hemen hemen her milliyetçi dernek veya yayınlanan her milliyetçi dergi ve gazete antikomünist yazarlara ve yazılara yer vermiştir. Hatta antikomünizm Türkiye'de antisovyetizme ya da antileninizme de dönüşmüştür. Antikomünizmin en önemli isimlerinin başında Peyami Safa gelmektedir. Peyami Safa, arkadaşı Nazım Hikmet ile olan kavgasından sonra komünizmle savaşta en ön saflarda yer almıştır. Gerek çıkardığı kitapları gerekse yayınladığı dergilerinde yazdığı fıkraları ile komünizm ile fikri bir cephede savaşmıştır. Peyami Safa'nın bu savaşı milliyetçi çevrelerce desteklenmiştir. Komünizme karşı var gücüyle giriştiği bu savaşta Peyami Safa, milliyetçi çevrelerde bir idol haline gelmiş ve antikomünizmin en önemli isimlerinden biri olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Milliyetçilik, Komünizm, Komünizm Karşıtlığı,

Abstract

The term of anti-communism, called opposed the communism, has been one of the most important parts of Turkish political life. Anti-communism, whose seeds were planted in the 1930s and 1940s, grew gradually in the 1950s. Especially during the Cold War the anti-communism which most nationalist community dwelt on communism, which according to nationalist Turkey's biggest enemy on all fronts has been the most important weapon in the war opposed to communism. Almost every nationalist association or nationalist magazine and newspaper published in the 1950s included anti-communist writers and writings. Even anti-communism, anti-Soviet or anti-Leninism has turned up in Turkey. Peyami Safa is one of the most important names of anti-communism. Peyami Safa has been at the forefront of fighting the communism after his fight with his friend Nazım Hikmet. He has fought in an intellectual front with communism either his books and paragraph in his magazines. This war of Peyami Safa was supported by nationalist communities. Peyami Safa became an idol in nationalist communities and made it one of the most important names of anti-communism in this war, which it fought against communism.

Keywords: Nationalism, Communism, Opposed to Communism

Giriş

Peyami Safa edebiyatımızın en önemli isimlerinden biridir. Edebiyatçı yönü ne kadar öne çıksa da öğretmenlikten gazeteciliğe, memurluktan yazarlığa birçok alanda yer almıştır. Osman Peyami Safa 1899 yılında İstanbul’da dünyaya gelmiştir. Annesi Server Bedia Hanımdır. Babası ise Trabzonlu bir şair olan Mehmet Behçet Efendi’nin oğlu ve anadan doğma şair, bir başka deyişle “*Şair-i Maderzad*” olarak bilinen İsmail Safa’dır.¹ Servet-i Fünun şairlerinden olan İsmail Safa, II. Abdülhamid karşıtlığı ile tanınmış, hatta Damat Mahmut Celalettin Paşa’nın çocukları Lütfullah ve Prens Sabahattin’e dersler vererek muhalifliğini daha net bir şekilde ortaya koymuş ve muhalifliği sebebiyle de 1899’da Sivas’a sürülmüş ve 1901 yılında orada vefat etmiştir.² Babasının vefatından sonra II. Abdülhamid tarafından sürgün edildikleri Sivas’ta kardeşini de kaybetmesi Peyami Safa’yı derinden etkilemiştir. Hatta ömrü boyunca fikir dünyasındaki temel görüşlerinden biri olan II. Abdülhamid karşıtlığının temelinde de bu durum yatmaktadır. Annesi Server Bedia Hanım, çocuklarını da yanına alarak İstanbul’a dönmüştür. Peyami Safa’yı etkileyen bir diğer olay ise sünnetinde verilen bir hediye ile gerçekleşmiştir. Abdullah Cevdet’in Petit Larousse’u hediye etmesiyle birlikte Peyami Safa küçük yaşta kendi kendine Fransızca öğrenmeye başlamış ve ileride bir Fransızca Gramer kitabı yazacak kadar Fransızcasını ilerletmiştir.³ İlkokul eğitimini tamamladıktan sonra Vefa İdadisine yazılmışsa da maddi imkânsızlıklardan dolayı tahsilini tamamlayamamıştır. Bu dönemlerinde birçok hastalığa yakalanmış hatta 9 yaşında iken yakalandığı bir hastalık kolunda hasar bırakmış ve hayatı boyunca bununla mücadele etmiştir.⁴ Küçük yaşta geçim sıkıntıları yaşayan Peyami Safa çalışma hayatına Posta-Telgraf Nezareti’nde başlamış, burada iki yıl çalıştıktan sonra 1914 yılında daha 15 yaşında iken Boğaziçi’ndeki Rehber-i İttihat Mektebine öğretmen olmuştur.⁵ Dört yıl burada öğretmenlik vazifesinden sonra gazeteciliğe geçmiş ve ömrü boyunca bu meslekte çeşitli gazete ve dergilerde yazılar yazmıştır. 1918 yılında kardeşi İlhami Safa ile birlikte Yirminci Asır isimli gazeteyi çıkaran Safa, bu gazetede Asrın Hikâyeleri isimli imzasız yazıları ile ön plana çıkmaya başlamıştır.⁶ İlk romanı olan “Sözde Kızları” yirmi iki yaşında kalem alan Safa, edebiyat tarihimizde en çok eser bırakan ediplerden biri olarak yerini almıştır.⁷ Sadece Peyami Safa ismiyle değil Server Bedi takma ismiyle maddi kaygılar ile kaleme aldığı çok sayıda eseri de mevcuttur. Server Bedi takma ismini büyük bir ihtimal ile annesi Server Bedia Hanım’a olan sevgisinden kaynaklı kullanmış olduğunu düşünülmektedir.

Son Telgraf, Son Saat, Son Posta, Tercüman, Vakit, Cumhuriyet, Tasvir-i Efkâr, Akşam, Milliyet ve Ulus gibi önemli gazetelerde yazarlık yapmış, bunun yanı sıra 1930’lu yıllarda Kültür Haftası ve 1950’li yıllarda ise Türk Düşüncesi dergilerini çıkarmış ve buralarda da fikri dünyasını anlatan yazılar yazmıştır.⁸ Yazar, gazeteci, fikir adamı gibi unvanlara sahip olan Peyami Safa, 1945’te başlayan çok partili hayata “*okuma yazma bilenlerin sayısı Belçika Kongosu’ndan bile az olan memleketimizde demokratik düzenin selametle kurulamayacağını*” söyleyerek karşı çıkmış ve hatta 1950 seçimlerinde CHP’den Bursa Milletvekili adayı

¹ Ergun Göze, *Peyami Safa*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1993, s. 1; Nevzat Kösoğlu, *Peyami Safa*, Alternatif Yayınları, Ankara 2002, s. 13.

² Alâattin Karaca, *İsmail Safa*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1990, s. 11-18; Peyami Safa yazdığı bir gazete yazısında babası tarafından soy ağacının Akşemseddin’e dayandığını kaleme almıştır; Peyami Safa, “Bir Hatıra ve Bir Düşünce”, *Milliyet*, 30.05.1956, s. 2; Vecdi Bürün, *Peyami Safa ile 25 Yıl*, Yağmur Yayınları, İstanbul 1978, s. 174-179; Nevzat Kösoğlu, *Peyami Bey*, Ötügen Neşriyat, İstanbul 2016, s. 26; Ece Özbaş, *Peyami Safa*, Hikmet Neşriyat, İstanbul, 2002, s. 10.

³ E. Göze, *a.g.e.*, s. 2-3; N. Kösoğlu, *Peyami Bey...*, s. 32.

⁴ E. Özbaş, *a.g.e.*, s. 12; E. Göze, *a.g.e.*, s. 3; N. Kösoğlu, *Peyami Bey...*, s. 38.

⁵ N. Kösoğlu, *Peyami Safa...*, s. 16-17; Beşir Ayvazoglu, *Peyami*, Ötügen Neşriyat, İstanbul 1999, s. 53-56.

⁶ Cahit Sıtkı Tarancı, *Peyami Safa*, Semih Lütfü Kitabevi, İstanbul 1940, s. 3; E. Göze, *a.g.e.*, s. 5; E. Özbaş, *a.g.e.*, s. 16.

⁷ E. Göze, *a.g.e.*, s. 6-8.

⁸ E. Göze, *a.g.e.*, s. 17-19; E. Özbaş, *a.g.e.*, s. 17-19.

olmuştur.⁹ Fakat daha sonra Demokrat Parti'nin komünizm ile mücadelesini takdir etmiş ve Adnan Menderes'e yakın gazetecilerden biri olmuştur. Öyle ki 26 Mayıs 1960 akşamında Eskişehir'de Adnan Menderes ile birlikte olan Peyami Safa o gece ruhi olarak çok sıkılmış ve kimseye haber vermeden İstanbul'a gelmiş ve bu durum ile birlikte Safa belki de Yassıada'da sanık olmaktan kurtulmuştur.¹⁰ 1961 yılında oğlu Merve'yi askerde yakalandığı bir hastalık sonucu kaybeden Peyami Safa, çok geçmeden 15 Haziran 1961 tarihinden vefat etmiştir.¹¹

Peyami Safa edebiyatımızda ne kadar önemli ise düşünce tarihimizde de o kadar önemli bir şahsiyettir. Antikomünist düşüncenin önderlerinden olan Safa, bu antikomünist düşünce yapısıyla birlikte millilik düşüncesine de katkı vermiş ve Türk milliyetçiliğinde farklı bir yol izleyen mühim isimlerin başında yer almıştır. Peyami Safa'nın öncüsü olduğu bu antikomünist düşünce, Sovyetler Birliği'nin kuruluşundan itibaren tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de uzun yıllar siyasi hayatın en önemli yapı taşı olmuştur.

1. Antikomünizm

1.1 Dünyada Antikomünizm

Antikomünizmin çıkış tarihi net olarak bilinmemesine rağmen komünizmin ortaya çıkmasının hemen ardından komünizme karşı girişilen ilk hareketler ile birlikte temelinin atıldığını söylenebilir. 19. yüzyılda antikomünizm basit ölçekli bir söylem iken 20. yüzyıla damgasını vurmuş bir fikir akımına dönüşmüştür. Özellikle Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)'nin kurulmasıyla birlikte komünizm artık bir devlette vücut bulmuş ve II. Dünya Savaşı'nın ardından dünyanın en güçlü devletlerinden biri olmasıyla beraber Batı liberal dünyası komünizme ve Sovyetler Birliği'nin komünizm fikri ile yayılmasına savaş açmıştır. Antikomünizm kavramı, Sovyetler Birliği'ne karşı cephe alınmasıyla birlikte anti-leninizmi ve anti-Sovyetizmi de beraberinde getirmiştir.¹² 1917'de Ekim Devrimi ile kurulan SSCB, ilk yıllarında iç savaş ile uğraşmış ve sonrasında II. Dünya Savaşı'nın başlaması ile birlikte 1945'e kadar sürekli içerde ve dışarda bir savaş halinde bulunmuştur.¹³ Savaş sırasında önce Nasyonal Sosyalist olan Almanya ile Saldırmazlık Paktı imzalayan SSCB, daha sonra Almanya'nın kendisine saldırması ile birlikte Amerika Birleşik Devletleri ile birlikte ittifak kurmuş ve 1945'te Berlin'e girerek Avrupa'da savaşı kazanan devlet olarak uluslararası arenada prestij kazanmıştır. Savaş sırasında ABD ve SSCB ilişkileri, ortak düşmana karşı oldukları için gayet iyi ilerlemiş fakat savaşın bitimiyle birlikte daha yapılan ilk toplantı olan Postdam konferansında aradaki anlaşmazlıklar da su yüzüne çıkmaya başlamıştır.¹⁴ Bu konferansta başlayan güç mücadelesi, Soğuk Savaşın ilk kıvılcımları olmuş ve ideolojik bir savaşa da dönüşmüştür. Batı liberal "Hür Dünya" ile komünist "Demir Perde" arasında başlayan bu ideolojik kavgada dünyadaki diğer devletler kendilerini bir tarafta konumlandırmışlar ve Türkiye de Batı liberal dünyasının yanında yer almıştır.¹⁵ Antikomünizme tarihsel bir çerçeveden baktığımızda üç temel evreye ayrıldığı görülmektedir; birinci evre içerisinde anti-Marksçılığın da olduğu ve 1917 Ekim Devrimine verilen tepkiler dönemi, ikinci evre, Hitler ve

297

10 / 3
July
2020

⁹ Hasan Öztürk, "Elli Yılın Yazarına Elli Yıllık Özlem", *Türk Edebiyatı*, S. 452, Haziran 2011, s. 19-20.

¹⁰ E. Göze, *a.g.e.*, s. 9.

¹¹ E. Özbaş, *a.g.e.*, s. 19. N. Kösoğlu, *Peyami Safa...*, s. 38-39.

¹² Ertuğrul Meşe, *Komünizmle Mücadele Dernekleri*, İletişim Yayınları, İstanbul 2016, s. 22.

¹³ Sovyetler Birliği'nin yaşadığı iç savaş ve ilk dönemleri hakkında detaylı bilgi için bakınız; George Vernadsky, *Rusya Tarihi*, Selenge Yayınları, İstanbul 2015, s. 380-438; "Sovyetler'de İç Savaş", *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi*, Cilt II, Yayın Yönetmeni; Ertuğrul Kürkçü, İletişim Yayınları, İstanbul 1988, s. 582-607.

¹⁴ Oral Sander, *Siyasi Tarih 1918-1998*, İmge Kitabevi, Ankara, 1996, s. 186-187.

¹⁵ Aygül Tamer, "Muhayyel Komünizm: Türk Sağının Anti – Komünizm Propagandası", *Doğu Batı*, Yıl 14, Sayı 58, 2011, ss. 94.

Mussolini'nin faşizmini temel alan dönem ve üçüncü evre ise Soğuk Savaş sırasında ortaya çıkan antikomünizm dönemidir.¹⁶

1940'lı yıllarda başlayan bu savaş antikomünizme dönüşmüş hatta 1950'li yıllarda ise ABD'de antikomünizm çok daha büyük boyutlara ulaşmıştır. 1950'lerin başlarından itibaren ABD'de komünizm korkusu histerik bir hastalığa dönüşmüştür. Bu hastalığın temelinde ise 1929 Buhranı ile ABD halkının yaşadığı ekonomik sıkıntıların olduğunu söylenebilir. ABD halkının ekonomik bunalım ile birlikte komünist söylemlere itibar edebileceği düşüncesi ABD yönetiminde giderek artmıştır.¹⁷ Kendi bürokratlarına karşı bile güvensizliğin olduğu bu yıllarda ABD içerisinde komünizmin yayılma korkusu girerek artmıştır. 1938 yılında ABD'de faaliyetlerine başlayan "Amerika'ya Karşı Eylemleri Araştırma Komitesi" kurulmuştur.¹⁸ Bu komite ile birlikte ABD'de Soğuk Savaş boyunca birçok dernek kurulmuş ve bu dernekler de komünizm ile mücadele halinde olmuşlardır. Özellikle 1953 yılında bilim adamı Julius Rosenberg ve Ethel Rosenberg'in SSCB'ye atom bombası bilgilerinin kaçırılması olayı ABD'nin paranoyasının giderek artmasına neden olmuştur.¹⁹

ABD'de yaşanan bu komünizm korkusu ile başlayan antikomünizmin en son safhası senatör McCarthy ile olmuştur. Winsconsin eyaletinin senatörü olan Cumhuriyetçi Joseph R. McCarthy, 9 Şubat 1950 tarihinde West Virginia'da yaptığı bir konuşma ile sadece komünizm karşıtlığının değil onlara karşı kışkırtıcılığında en önemli simgesi haline gelmiştir.²⁰ Hatta daha sonraları antikomünizm ve komünistlere karşı girişilen hareketler, "McCarthyizm" olarak adlandırılmıştır. McCarthy sadece bir konuşma ile ünlü olmamış, ABD Dışişleri Bakanlığında yaklaşık 205 komünistin olduğunu ileri sürmüş, böylelikle medya ve kamu desteğini sağlayan McCarthy senatoda yükselmiş fakat bu iddiasının kanıtlanamaması üzerine senatoda suçlanmış ve hızla siyasi desteğini yitirmiştir.²¹ McCarthyizm ABD'de başarısızlıkla sonuçlanmasına karşın ABD'nin Avrupa'ya ve Türkiye'ye antikomünizmi ithal etmesinde önemli bir rolü olduğu söylenebilir. Bu başarısızlık ile birlikte ABD'de antikomünist hareket hızını kaybetmiş olmasına karşın 1950'li yıllarda özellikle Türkiye'de antikomünist hareket giderek büyümüştür.

1.2. Türkiye'de Antikomünizm

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu günden itibaren komünizm ile ilişkili bir devlet olmuştur. Kurtuluş Savaşı sırasında SSCB'den gelen yardımlarla iyi ilişkiler başlamış²² ve ardından 1929'dan sonra SSCB'den gelen uzmanlar ile hazırlanan planlı kalkınma modeli ile komünist dünya ile ilişkiler gelişmiştir. Fakat bu dönemlerde dahi Mustafa Kemal Atatürk ülke içerisinde komünizme temkinli yaklaşmıştır. 1920'li yıllarda bazı gizli komünist hareketlerde yavaş yavaş su yüzeyine çıkmaya başlamış hatta fırkalaşmaya gitmişlerdir. Bolşeviklik ile itham edilen Yeşil Ordu ve 1920 yılında Atatürk'ün teşviki ile kurulan Türkiye Komünist Fırkası (TKF), devlet kontrolünde varlıklarını sürdürmüşlerse de bu iki komünist yapılanma kısa bir süre sonra kapatılmıştır.²³ 1925 yılında çıkarılan Takrir-i Sükun yasası ile sadece gerici faaliyetler değil sol kesimde etkilenmiştir. Bu yasa ile sol mecmualar kapatılmış, birçok yazar tutuklanmış ve Şefik

¹⁶ E. Meşe, *a.g.e.*, s. 25.

¹⁷ <https://ap.gilderlehrman.org/history-by-era/fifties/essays/anti-communism-1950s> Erişim Tarihi 14.06.2020.

¹⁸ E. Meşe, *a.g.e.*, s. 23.

¹⁹ <https://www.khanacademy.org/humanities/us-history/postwarera/1950s-america/a/anticommunism-in-the-1950s> Erişim Tarihi 14.06.2020.

²⁰ Bernard Crick, "McCarthyçilik", *Blackwell'in Siyaset Bilimi Ansiklopedisi*, Cilt II, Çev. Erhan Yükselci vd., Ümit Yayıncılık, Ankara 2003, s. 31.

²¹ B. Crick, *a.g.e.*, s. 31.

²² SSCB'den gelen yardımlar ile ilgili detaylı bilgi için bakınız; Nuri Köstüklü, "İstiklal Savaşı'nın Mali Kaynakları", *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi - I*, Yazarlar; Durmuş Yalçın, vd., AKDİTYK Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2019, s. 339-343; Alptekin Müderrisoğlu, *Kurtuluş Savaşının Mali Kaynakları*, Maliye Bakanlığı Ellinci Yıl Yayınları, Ankara 1974, s. 520-549.

²³ Tevfik Çavdar, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1839-1950*, İmge Kitabevi 1999, s. 225-230.

Hüsnü gibi birkaç solcu önder ise yurt dışına kaçmıştır.²⁴ Bu tutuklamaların ardından 1927 yılında da bir komünist tevkifatı daha gerçekleşmiş hatta bu tevkifat sırasında Nazım Hikmet de yakalanmıştır.²⁵

1930'lu yıllarda komünizm karşıtlığı devam etmiştir. Hatta 1930'lu yıllar bilim ve düşünce insanlarının milliyetçi arayışlara yöneldiği bir dönem olmuştur.²⁶ Aslında bu yıllarda sadece Türkiye'de değil tüm dünyada milliyetçiliğe bir yöneliş gerçekleşmiştir. Bunun en büyük nedeninin ise 1929 Ekonomik Buhranı olduğu söylenebilir. Çünkü kapitalist sistem içerisinde yaşanan buhran ile milli ekonomiler önem kazanmıştır. Bu durum ile birlikte Batı liberal dünyası ekonomik kriz ile mücadele ederken sosyalist blok bu krizden neredeyse etkilenmemiştir. Sovyetlerin bu krizden başarı ile çıkması Batı dünyasını rahatsız etmiştir. Türkiye'de de devletçilik ön plana çıkmış ve hatta SSCB'den gelen bir grup uzman ile birlikte kalkınma planları hazırlanmıştır. SSCB ile ilişkilerin iyi olduğu bu dönemde dahi komünizmle mücadele devam etmiş ve 1938 yılında komünistlere karşı orduya sızma çalışmaları gerekçesiyle bir tevkifat daha gerçekleştirilmiştir.²⁷ 1930'lu yıllarda başlayan bu milliyetçiliğe yöneliş ile birlikte milliyetçiler ve İslamcılar artık antikomünizmin ön saflarında yerlerini almışlar, Hüseyin Nihal Atsız, Peyami Safa, Mümtaz Turhan ve Necip Fazıl Kısakürek dönemin en önemli antikomünistleri olmuşlardır.²⁸

30'lu yılların getirdiği bu ortam ise 1940'lı yıllarda bir çığ gibi büyümüştür. II. Dünya Savaşının siyasetten ekonomiye, sanattan fikirlere kadar dünyayı her alanda etkilediği bu dönemde, Türkiye'de yaşanan dış gelişmeler ile birlikte iç politikada da bazı vakıalar meydana gelmiştir. Bunlardan ilki 1944 Türkçülük-Turancılık davasıdır. Almanya'ya karşı savaşa giren Türkiye ülke içerisinde de ırkçı düşünceye karşı savaşa başlamış ve Türkçü-Turancı grup bu savaştan nasibini almıştır. Fakat çok geçmeden savaş sona ermiş ve ABD-SSCB tartışmaya başlamıştır. Bu sürtüşmeler ile Türkiye'de iç politikadaki devletin ideolojik gruplara açtığı savaşın yönü değişmiş, Türkçü-Turancı grup geri plana itilmiş ve Batı ittifakına yakınlaşma 1948'te bir komünist tevkifatıyla sonuçlanmıştır. 1948 tevkifatı birçok açıdan farklı gerçekleşmiş, bu farkların en önemlisi ise akademiden de birçok hocanın tasfiye edilmesi olmuştur.²⁹ ABD ve Türkiye için Türkçülük fikri artık bir tehdit olarak değerlendirilmemiş ve hatta artık "hür dünyanın" en büyük hasmı olan "kızıl tehlikeye" yani komünizme oluşturulan blokta Türkçüler, ABD'nin yanında yerini almıştır.³⁰

1940'lardaki antikomünist hareketlerdeki bir başka değişim ise milliyetçilik anlayışında gerçekleşmiştir. Pozitivist bir milliyetçilik yaklaşımının, solcu düşüncelerin ülkeye girmesi için elverişli bir zemin hazırlayacağından endişe duyulmuştur.³¹ Bu endişe ile birlikte yavaş yavaş dini bir söyleme sahip milliyetçilik oluşmaya başlamıştır. Milliyetçiliğin bu yeni anlayışının oluşturulmasını ortaya atan Hamdullah Suphi Tanrıöver, milli gücün kaynaklarının tarihte, özellikle Osmanlı tarihinde bulunduğunu iddia etmiş ve Müslümanlık, Türk toplumlarının özünde var olduğu için, milliyetçiliğin din ve tarihe dayandırılmasının icap ettiğini ileri

²⁴ T. Çavdar, *a.g.e.*, s. 294.

²⁵ T. Çavdar, *a.g.e.*, s. 294-296; 1927 Tevkifatı hakkında detaylı bilgi için bakınız; *1927 Komünist Tevkifatı*, İletişim Yayınları, İstanbul 1978.

²⁶ Mehmet Aygün, "Türkiye'de Anti-Komünizmin Kaynakları 2: Cumhuriyet Döneminde Siyasi Konjonktürün Düşünce Gündemini Belirlemesi Üzerine Düşünceler", *Sosyologica*, S. 2, 2011, s. 97.

²⁷ T. Çavdar, *a.g.e.*, s. 338.

²⁸ M. Aygün, *a.g.m.*, s. 99.

²⁹ Mehmet Aygün, "Türkiye'de Anti-Komünizmin Kaynakları 3: 1940'lı Yıllarda Soğuk Savaşın Erken Provası", *Sosyologica*, S. 3, 2012, s. 147.

³⁰ A. Tamer, *a.g.m.*, s. 95.

³¹ Kemal Karpat, *Türk Demokrasi Tarihi*, Timaş Yayınları, İstanbul 2010, s. 333; Murat Kılıç, *Allah, Vatan, Soy, Milli Mukaddesat Türk Milliyetçiler Derneği (1951-1953)*, İletişim Yayınları, İstanbul 2016, s. 52-53.

sürmüştür.³² 1940'lı yıllarda kurulan Milli Türk Talebe Birliği(MTTB)³³, Komünizmle Mücadele Derneği gibi önemli dernekler bu İslamcı motifler ile süslenmiş milliyetçilerin en önemli kuruluşları olmuşlardır.

1950'li yıllara gelindiğinde ise antikomünizmin daha da güçlendiği görülmüştür. Demokrat Parti iktidarı ile birlikte komünizmle mücadele, Kore Savaşı ve ABD desteği ile birlikte giderek büyümüştür. Hatta milliyetçi çevreler dağınık halde olduklarını bu şekilde toplu ve programlı olan komünistlere karşı savaşamayacağını ileri sürmüşlerdir. Bu düşünce ile birlikte dönemin önemli dernekleri Türk Milliyetçiler Derneği çatısı altında birleşmiştir.³⁴ MTTB ve ara ara kapatılmasına karşın tekrar açılan Komünizmle Mücadele Dernekleri³⁵ dönemin komünizme karşı mücadelesinde önemli birer savaşçı olarak yer almaya devam etmişlerdir. Nihal Atsız'ın kardeşi Nejdett Sançar, İlhan Egemen Darendelioglu, Bekir Berk ise dönemin en ateşli antikomünist mücahitleridir.

1950'lilerde sadece sivil toplum örgütleri ve dergiler ile mücadeleye girilmemiştir. Devlet de komünizm ile mücadelesini sürdürmüştür. Hatta bu mücadele uluslararası boyutlara ulaşmıştır. Asya Memleketleri Anti-Komünist Teşkilatına devlet adına akademisyenler gönderilmiştir.³⁶ Bunun yanı sıra Başbakan Menderes, Türk Ceza Kanunu ile ilgili görüşmeler sırasında yaptığı bir konuşmada ırkçılık ile din propagandasının komünizm ile bir tutulamayacağını, sadece komünizmle ilgili çalışmaların yapılmasının yeterli olduğunu söylemiştir.³⁷ Buradaki söylemde Başbakan'ın, komünizmi ırkçılık ve dinden daha tehlike gördüğü anlaşılmaktadır. Devletin komünizme karşı giriştiği mücadele yasalarla desteklenmiştir.

1950'li yıllarda antikomünizm şekillenirken birkaç temel söylem üzerine inşa edilmiştir. Bunlardan biri, ahlak ile ilgili söylemdir. Komünistlerin ahlaki değerleri hiçe saydığı, cinsel serbestlik söylemi ile Anadolu gençlerini tuzağa düşürdüğü iddiaları antikomünizmin en büyük söylemlerinden biridir.³⁸ Ahlak konusundaki bir başka vurgu ise ailenin yıkılacağı üzerine olmuş, bu durumun en güzel anlatımı şu cümle sağlanmıştır; “*Türk Babaları: Karılarınızın bin bir kişinin malı olmasını, aile reisliğinin elinizden alınmasını ister misiniz?*”³⁹ Ahlakçı bu söylemler ile Türk toplumunun hassasiyet gösterdiği değerlerinin komünizm ile yıkılacağı korkusu o dönem giderek yayılmıştır. Diğer bir temel söylem ise “*Moskof*” tabiri olmuştur. Türkiye’de antikomünizm, Anti-Sovyet ve Rus karşıtlığı ile her zaman eş anlamlı olarak kullanılmıştır. Burada antikomünizmin tarihsel bir düşmanlıktan geldiği vurgusu ön plana çıkmış ve hatta moskof imgesi giderek şeytanlaştırılmıştır.⁴⁰ Hatta bu tarihi köken bazen daha da geriye götürülerek Haçlı Seferlerine dayandırılmış ve Haçlı Seferlerinin de komünizmin de

³² K. Karpat, *a.g.e.*, s. 333-334.

³³ Milli Türk Talebe Birliği 1916 yılında İstanbul’da kurulmuş olan bir öğrenci hareketidir. Milliyetçi bir yapıya sahip olan bu örgüt Türk siyasi hayatında çok önemli bir yer sahip olmuştur. MTTB’nin milliyetçi yaklaşımı Türkiye’de yaşanan dönüşümle birlikte İslamcı bir renge bürünmüştür. MTTB komünizme karşı girişilen mücadele de her daim ön saflarda yer almıştır. MTTB hakkında detaylı bilgi için bakınız, Erkan Çav, *Tanzimat’tan Cumhuriyete Türkiye’de Değişen Gençlik Hareketleri ve Milli Türk Talebe Birliği Deneyimi (1916-1980)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2010.

³⁴ Dernek hakkında detaylı bilgi için bakınız; M. Kılıç, *a.g.e.*, s. 73-252.

³⁵ Dernek ile ilgili detaylı bilgi için bakınız; E. Meşe, *a.g.e.*, s. 53-360.

³⁶ BCA, Dosya No: 30.18.1.2 Yer No: 149.24.5; BCA, Dosya No: 30.18.1.2, Yer No: 152.33.8; BCA, Dosya No: 30.18.1.2, Yer No: 146.36.3; BCA, Dosya No: 30.18.1.2, Yer No: 148.21.11; BCA, Dosya No: 30.18.1.2, Yer No: 145.120.11; BCA, Dosya No: 30.18.1.2, Yer No: 157.25.12; BCA, Dosya No: 30.18.1.2, Yer No: 159.15.18.

³⁷ M. Kılıç, *a.g.e.*, s. 53.

³⁸ Yüksel Taşkın, “Anti-Komünizm ve Türk Milliyetçiliği: Endişe ve Pragmatizm”, *Modern Türkiye’de Düşünce Tarihi IV. Cilt*, İletişim Yayınları, İstanbul 2008, s. 630.

³⁹ Tanıl Bora, *Cereyanlar*, İletişim Yayınları, İstanbul 2017, s. 293.

⁴⁰ T. Bora, *a.g.e.*, s. 291.

Türklüğün var olma yok olma davası olarak algılanmasına kadar ileri gitmiştir.⁴¹ Tarih boyunca düşman olan Ruslar, artık bir de Allahsız ve ahlaksız ilan edilmiş ve dönemin basını da komünizmi resmederken genellikle yılan, iskelet, örümcek veya bir tür canavar olarak resmetmiş, Türklüğü ise kimi zaman bunları yenen kimi zaman bunların pençesine düşmüş olarak halka anlatmıştır. Bu dönemle komünizmle mücadelede İlhan Egemen Darendelioğlu'nun çıkarmış olduğu Toprak Dergisi de önemli bir yer tutmuştur. Dergide komünizmle mücadeleye önem verilmiş, çıkan sayılarda bu konu üzerinde detaylı çalışmalar yayınlanmıştır. Kendisinin de yazılar yazdığı bu dergide, Nejdett Sançar, Cezmi Türk, Ziyaeddin Babakurban gibi dönemin ünlü antikomünist kalemleri yer almıştır.⁴²

1960 sonrasında antikomünizm artık neredeyse tek ele geçmiş ve Alparslan Türkeş ve ülkücüleri antikomünizmin öncüleri olmuşlardır.⁴³ 1990'lara kadar komünizm ile mücadele artık daha siyasi bir mücadeleye dönüşmüş ve 1990'lara kadar bu savaşın öncü birliği MHP olmuştur. Antikomünizm, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde genellikle emniyet tedbirleri bağlamında ortaya çıkmış, 1940'ların sonu ve 1950'li yıllarda ise bu tedbirlerin yeterli olmadığı görüşü hâkimiyet kazanmış ve Nurettin Topçu gibi bir kısım düşünür komünizmle mücadeleyi fikir, kültür ve eğitim işi olarak görmüştür.⁴⁴ Topçu'nun bu görüşüne Peyami Safa'da katılmış, fikri alanda Nazım Hikmet başta olmak üzere birçok isimle polemiklere girerek bir kalem mücadelesi vermiştir.⁴⁵

2. Peyami Safa'nın Antikomünizmi

Türkiye'de 1940'lardan itibaren birçok antikomünist yazar ortaya çıkmıştır. Peyami Safa'nın antikomünizmdeki önemi, bu akımın ilk sistemli, doktriner temsilcilerinden biri olmasıdır.⁴⁶ Antikomünizme karşı saf, pür bir milliyetçilik ile karşı koyan Peyami Safa, kaleme aldığı yazılarıyla milliyetçi camiada antikomünizmin teorisini olarak büyük bir yer edinmiştir. Ölümünün ardından dönemin önemli milliyetçi yazarlarından olan Fethi Tevetoğlu, Safa'nın ölümü ile Türk milletinin en mümtaz kalemsörünü, en yiğit kahramanını ve kızıklarını tepeleyen birini yitirdiğini dile getirmiştir.⁴⁷ Safa'nın milliyetçi çevrelerdeki bu komünizmle mücadelecilik tavrı her daim takdir toplamıştır. Yine dönemin bir başka önemli milliyetçi kalemlerinden olan Ziyaeddin Babakurban, Peyami Safa'nın ölümünü komünizmle mücadele eden cephedeki en önemli kayıp olarak nitelendirmiştir.⁴⁸

Peyami Safa'nın komünizm ile girdiği mücadelesini değerlendirmeden önce Safa'nın komünizmi ve komünisti tanımlaması neler olduğuna bakmak gereklidir. Bu bağlamda Peyami Safa'nın antikomünist söyleminden önce komünistin kim olduğu soruna verdiği uzun cevap çok önemlidir. Safa'ya göre Türkiye'de bir komünistin genel özellikleri şunlardır:

“1. Komünist, Allah'a inanmaz. Materyalist (maddeci) olduğu için manevi ve ruhi değerlerin üstünlüğüne inanmaz. Fırsat buldukça dini inançların aleyhinde bulunur ve bu inanç sahiplerini gericilikle, yobazlıkla damgalar.

2. Komünist, iktisadi sınıfları milletin üstünde bir gerçek saydığı ve insanlığın tarihini sınıflar arasında bir mücadele tarihi sandığı için milletin üstün değerine ve milliyetçiliğe de inanmaz. Yazılarında ve sözlerinde din, milliyet manevi değerler aleyhindedir.

⁴¹ M. Kılıç, a.g.e., s. 57.

⁴² Toprak Dergisi ile ilgili detaylı bilgi için bakınız; Gülümser Güçlü, *Milliyetçi-Mukaddesatçı Bir Dergi: Toprak Dergisi (1954-1961)*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Antalya 2019.

⁴³ T. Bora, a.g.e., s. 297.

⁴⁴ M. Kılıç, a.g.e., s. 59.

⁴⁵ Zeynep Tekneci, “Peyami Safa'da Mücadele-i Kalemiyye”, *Hece*, Yıl 19, S. 217, 2015, s. 298-319.

⁴⁶ Mehmet Aygün, “Türkiye'de Anti-Komünizmin Kaynakları 1: Peyami Safa”, *Sosyologca*, S. 1, 2011, s. 168.

⁴⁷ Fethi Tevetoğlu, “Peyami Safa İçin”, *Sevenlerinin Kalemiyle Peyami Safa*, Toprak Yayınları, İstanbul 1962, s. 37.

⁴⁸ Ziyaeddin Babakurban, “Peyami Safa ve Komünistler”, *Sevenlerinin Kalemiyle Peyami Safa*, Toprak Yayınları, İstanbul 1962, s. 74.

3. Komünist, geçmişin düşmanıdır. Tarihin, geleneklerin düşmanıdır. Netice olarak, kendisi gibi düşünmeyen bütün yaşlılara, değerini tarihi tecrübeden alan bütün şahsiyet ve şöhretlere, bütün eser sahiplerine düşmandır. Gerekirse onlara küfür ve iftira eder.

4. Komünist bugünkü hür dünya rejimlerini gerici Burjuvazi rejimleri telakki eder. Netice olarak bütün Burjuva rejim, sanat ve muaşeretlerine düşmandır:

a. Kendisi iktidara gelinceye kadar Burjuvazi hürriyetlerine sığınmak istemesine rağmen, hürriyet düşmanıdır. Hürriyetçiliği kazanırsa, altından bir sınıf diktasına taraftar olduğu görülür. Yazıları ve sözleri böyle bir dikkatle gözden geçirilmelidir.

b. Komünist, güzel sanatlarda yenilik, devrim, geçmişle ilgiyi tam kesme taraftarıdır. Dergi ve kitap kapaklarında, şiir ve romanlarında görünen o sözde modern, çarpık ve acayip resimler böyle bir komünist anlayışının işaretleridir.

c. Komünist, dilde uydurmacıdır. Türk'ün geçmişle ilgisini kesmek için yenilik bahanesiyle evvela dilimizi bozmaya çalışır. Dil geleneklerine saygısı yoktur.

ç. Edebiyatta da en değerli geçmiş şöhretlerin, çeşitlerin düşmanıdır. Divan edebiyatı, Servet-i Fünun, fecr-i ati, hatta ilk devre Cumhuriyet edebiyatı aleyhinde propaganda yapar.

d. Komünist, edebiyatta milli gerçeklere uymayan sahte köycülük ve halkçılık tutturmuştur. Romanlarında tasvir ettiği köylüyü aynı köyde yaşamış olanlar bile reddetmişlerdir. Köy ve halk dili de mübalağalar ve uydurmalarla doludur.

e. Komünist, para kazanmaya bayıldığı ve bazen servet yaptığı halde, Burjuva gibi yaşamaktan kaçır, fakir lokanta ve meyhanelere gider, kendisine pis ve derbeder bir işçi süsü ve tavrı verir. Milyon kazanan ressamı vardır ki, karıları ve kendileri dilenci gibi giyinir ve görünürler.

f. Komünist, bir kısım ağanın değil, bütün ağaların düşmanıdır. Çünkü büyük zirai mülkiyet düşmanıdır. Bazen açıkça müşterek mülkiyet ister, kolektif çiftlikler ister, kesin ve umumi planlama ister.

5. Komünist gazete ve yazarlar, din ve milliyetçilik lehinde haberleri, hatta resmi demeçleri ve tebliğleri yayınlamazlar, bunları övmesler.

6. Komünist, komünizm aleyhine esaslı hiçbir şey yazmaz ve konuşmaz. Marx, Lenin, ve Stalin gibi komünist peygamberleri aleyhine tek kelime yazmaz ve konuşmaz. Komünist yazar ve şairler hakkında da bu dikkati vardır. Hatta bir biçimine getirirse, Nazım Hikmet misalinde olduğu gibi bunları kurtarmaya çalışır, bazı yayınevlerinin açıkça yaptığı gibi, komünist yazarların kitaplarını çıkarır.

7. Castro gibi komünist ihtilalcileri göklere çıkarırlar. Fakat kahramanlıkları gibi uydurma Sovyet başarısını ballandırır.

8. Birleşik Amerika aleyhindeki haberlere fazla yer veren komünist gazetelerinin Sovyetlere sempatisi de sezilir.

9. Komünist yalancıdır. Muarızlarına iftira eder, taraftarları için başarılar uydurur. Mesela bazı komünist gazeteler, kendi yazarlarından birinin Nobel mükâfatına namzet gösterildiğini haber vermişlerdi. Baştanbaşa yalan. Aynı yazarın İngilizceye çevrilmiş bir kitabının İngiltere'de en çok satılan kitap olduğunu haber vermişlerdir. Bu da yalan!"⁴⁹

Bu ifadelerle bakıldığında Peyami Safa'nın komünistlerin neler yapmadığı üzerinden bir tanımlamaya gittiğini görülmektedir. Tanımlamayı değerli kılan en önemli özellik ise ahlaktan sanata, millilikten kendi ideolojilerini bilmemeziğe kadar geniş bir yelpazede değerlendirilmesidir. Peyami Safa, komünizmle mücadelesinde komünistleri sadece tanımlamamış onları iki ayrı gruba ayırmıştır: gafiller ve mahudlar. Gafilleri, komünistlerin taktiklerini ve terminolojilerini bilmeyen kişiler olarak tanımlayan Peyami Safa, Marksistlerin kaleme aldıkları yazıları, bazen ilerilik, bazen çağdaşlık, bazen sanat, bazen batılilik sandığını ve komünist propaganda içerisindeki ihanet unsurlarını göremediklerini söyleyerek Marksist

⁴⁹ Osman Turan – Peyami Safa – M. Şevket Eygi, *Kızıl Tehlike*, Bedir Yayınları, İstanbul 1964, s. 11-12; E. Göze, a.g.e., s. 88-90.

propagandanın sadece dış görünüşüne aldandıklarını vurgulamıştır.⁵⁰ Bir başka yazısında da gafilleri, mahudların tesir ablukası içinde, yarı aydınları inandırdıkları Türk İnkılabının ilkelerini farklı yorumlayarak bir yenilikçilik, ilericiilik ve devrimcilik söylemleri arkasında kendi komünist fikirlerini saklayan kişiler olarak tanımlamaktadır.⁵¹ Diğer komünist tipi ise mahudlardır. Peyami Safa, bunları hücreye girmiş, partileşmiş ve kendilerine böyle bir siyasi yol açmış kişiler olarak nitelendirirken bu uğurda gerçeklere de, vatanlarına da ihanete hazır olduklarını iddia etmektedir.⁵² Bu ayırım ile Peyami Safa, bazı komünistlerin aslında masum olduklarını kandırıldıklarını söylerken mahudlar olarak adlandırdığı ki burada Nazım Hikmet'i Sertelleri ön planda tutarak insanları kandırmakla ve vatana dahi ihanet edebileceklerini dile getirmektedir. Peyami Safa bu mahud ve gafil ayırımı ile birlikte birde komünistleri solculuk maskesi takmakla itham etmiştir. Solculuk kelimesini kullanarak Marksizm ve Komünizm kelimelerini kullanmadan ülkeye marksizmi sokmaya çalıştıklarını iddia eden Peyami Safa, bunu sendikacılığı ele alarak yapacaklarını da dile getirmiştir.⁵³ Peyami Safa komünizmle ki Marks'ın söylediği komünizme karşı mücadelede en iyi silahın sosyal adalet olduğunu söylemiş fakat mücadelenin fikirle değil komünizm ajanlarına karşı yapıldığını bu yüzden bu silahında yardımcı olmayacağını da belirtmiştir.⁵⁴ Sosyal adalet ilkesinin, Peyami Safa'nın bu yazısından yaklaşık 10 yıl sonra aşırı sol gruplara karşı en etkili silah olabileceği düşüncesi ancak anlaşılmıştır. Peyami Safa bu söyleminin örneğini de batıdan vermiştir. ABD'nin uyandığını dile getiren Safa, başka bir yazısında da İngiltere'de Marks'ın kaleme aldığı her belirtinin var olduğunu yani işçilerin durumunun kötü ve ekonomik buhran içerisinde olduğunu buna karşın hâlâ parlamentoya bir tek komünistin dahi giremediğini yazmıştır.⁵⁵

Peyami Safa'nın komünizm karşıtlığı tam şu tarihte ortaya çıkmıştır demek çok zordur. Fakat bu komünizmle olan savaşta *mücahit Peyami*'nin⁵⁶ doğuşu 1935 yılında gerçekleşmiştir.⁵⁷ En yakın arkadaşlarından biri olan Nazım Hikmet ile kavgası birbirlerini kendi taraflarına çekmeye çalışırken başlamıştır. İşte bu kavga Peyami Safa'nın komünizme karşı giriştiği mücadelenin miladı olmuştur. Nazım Hikmet ve Peyami Safa kavgası ürettikleri eserleri eleştirilerden düşüncelerine kadar her alanda gerçekleşmiştir. Fakat ideoloji kavgaları çok daha ön planda gerçekleşmiştir. Nazım Hikmet, Peyami Safa'yı komünizme teşvik etmiş, Peyami Safa da Nazım Hikmet'i tam tersine komünizmden caydırmaya çalışmış ve sonunda bu iki arkadaşın arası açılmıştır.⁵⁸ Dokuzuncu Hariciye Koğuşunun ilk baskısında ithaf ettiği arkadaşı Nazım Hikmet, artık Peyami Safa için cehennemlik herif olmuş ve Safa onu paragözlük ve küçük burjuvalıkla itham etmiştir.⁵⁹ Safa'nın Nazım Hikmet'e en büyük eleştirisi ise dil bilmemesi üzerine olmuştur. Nazım Hikmet'i komünizmi gerçek metinlerinden okumamakla eleştiren Safa, Türkiye'deki komünistlerin bu sebeple Marksizmi bilmediklerini de ileri sürmüştür.⁶⁰ Bununla birlikte bu iki edip sadece gazetelerde yazdıkları köşe yazılarında tartışmamış, tartışmalarını edebi alana da taşımışlardır. Nazım Hikmet 1935 yılında Peyami Safa'yı hicveden bir şiir yayınlamış ve Peyami Safa'da çok geçmeden Cingöz Recai karakteri üzerinden bir şiir ile Nazım Hikmet'e cevap vermiştir.⁶¹ Nazım Hikmet ile Peyami Safa

⁵⁰ N. Kösoğlu, *Peyami Bey*, s. 155; E. Göze, *a.g.e.*, s. 16.

⁵¹ Peyami Safa, "Gafiller ve Mahudlar", *Milliyet*, 10.05.1955, s. 2.

⁵² N. Kösoğlu, *Peyami Bey*, s. 155; E. Göze, *a.g.e.*, s. 16.

⁵³ Peyami Safa, "Sağcılık Solculuk", *Türk Düşüncesi*, Cilt 6, Sayı 36, 1957, ss. 59.

⁵⁴ Peyami Safa, "Hangi Komünizm", *Ulus*, 02.03.1951, s. 1.

⁵⁵ Peyami Safa, "İngiltere'de Komünizm", *Ulus*, 07.11.1951, s. 1.

⁵⁶ Mücahit tabiri Galip Erdem tarafından kullanılmıştır. Galip Erdem, "Mücahit Peyami", *Sosyalizm Marksizm Komünizm*, Ötüken Yayınevi, İstanbul 1971, s. 8-12.

⁵⁷ M. Aygün, "Türkiye'de Anti-Komünizmin Kaynakları – 1...", s. 170.

⁵⁸ Ergun Göze, *Peyami Safa Nazım Hikmet Kavgası*, Yağmur Yayınları, İstanbul 1975, s. 127-128.

⁵⁹ M. Aygün, "Türkiye'de Anti-Komünizmin Kaynakları – 1...", s. 171.

⁶⁰ Peyami Safa, "Namuslu Marxist Olur mu?", *Milliyet*, 14.06.1957, s. 2.

⁶¹ Peyami Safa, *Kavga Yazıları*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1989, s. 62-73.

arkasındaki bu kavga hareket boyutlarına kadar ulaşmıştır. Bununla birlikte Peyami Safa'nın komünist çevrelerde büyük bir yere sahip olan Nazım Hikmet'le giriştiği bu kalem kavgası diğer komünist yazarların Peyami Safa'ya sataşmasına da neden olmuştur. Peyami Safa hem bu komünistlerden gelen kalem kavgalarına hem de kendi giriştiği polemiklerle her daim uğraşmıştır.

Diğer bir kalem kavgasına girdiği ve komünistlik ile itham ettiği isim ise Nadir Nadi olmuştur. Nadir Nadi bir yazısında, Peyami Safa'nın herkesi komünist ilan etmesinin psikolojik bir sorun olduğuna değinmiş bunun üzerine Peyami Safa'da Nadir Nadi'nin komünistleri müdafaa ettiği yazılar yazmasının, komünistlere hürriyet sağıcılara dehşet rejimi istemesinin daha vehim bir durum olduğunu ifade etmiştir.⁶² Bir başka yazısında Nadir Nadi'nin solculuğu, komünistliği savunmayı, geniş görüşlülük saydığını hatta Sosyalist Enternasyonal'e kayıt olmanın da geniş görüşlülük olduğunu fakat bunlar gerçekleşmeyince tüm ülkeyi dar görüşlü ilan ettiğini dile getirmiş, Nadir Nadi'nin bir uykuda olduğunu ve sayıkladığı söyleyerek eleştirmiştir.⁶³ Daha önce de bahsettiğimiz gibi polemikleri seven bir şahsiyet olan Peyami Safa daha nice yazarla bu polemiklere girmiştir. Nazım Hikmet, Nadir Nadi, Aziz Nesin gibi komünist yazarlarla polemiklere girişmiş olan Safa, Necip Fazıl gibi birçok sağ görüşlü yazarla da birçok alanda kalem kavgasına girişmiştir.

Giriştiği münakaşalara ve kaleme aldığı yazılara bakıldığında Peyami Safa'nın komünizme karşı yaptığı eleştirilerin başında tarihsel materyalizm gelmektedir.⁶⁴ Diğer eleştirileri ise sınıf çatışması ve komünizmin sanayisi gelişmiş ülkelerde gerçekleşeceğine dair söylemler olmuştur. Marks'a göre insanlık tarihi bir sınıf mücadelesi tarihi olmuştur. Peyami Safa bu durumun böyle olmadığını dile getirmiş ve tarihten örnekler vererek iddiasını desteklemiştir.⁶⁵ Komünizmin sanayisi gelişmiş ülkelerde gerçekleşeceğine dair söyleme eleştirisi ise sanayisi gelişmemiş olan Rusya'da komünist bir devrimin gerçekleşmesi üzerinden olmuştur.⁶⁶ Hatta Marks'ın hayatta olsa Bolşevik Rusya'ya karşı olanlara hak vereceğini söyleyen Safa'ya göre Rusya'da Marksçılığın olmadığını Rusçuluğun devam ettiğini söylemiş ve Türkiye'deki Bolşevik yanlısı komünistleri bu açıdan eleştirmiştir.⁶⁷

Bunlarla birlikte, sosyalizm ve komünizmin de ayrı kavramlar olduğu söyleyen Safa, sosyalizmi daha makul görürken, Türkiye'de sosyalizmin oluşmadığını ve komünistlerin sosyalizmi bir maske olarak kullandığını kaleme almış ve bu ayrıma dikkat edilmesi gerektiğini vurgulamıştır.⁶⁸ Bu konuda nadir yazarlardan biri olan Peyami Safa, komünizm ile sosyalizm arasındaki farklara değinmiştir. İlk olarak Sosyalizm kavramını detaylı bir şekilde irdeleyen Safa, sosyalizmin kökünün ilköğretilere kadar uzandığını fakat terimin ilk kez 1850'de Pierre Leroux tarafından kullanıldığını dile getirmiştir.⁶⁹ Peyami Safa komünizmle mücadele ederken karşısındaki iyi tanımaya yönelmiş ve sadece komünizmi değil komünizme giden yol olan sosyalizmi de iyi bir şekilde incelemiştir. Özellikle yurt dışında yapılan sosyalizm çalışmalarını okumuş olan Safa, bir İngiliz yazarın yaptığı çalışma sonucunda sosyalizmin daha geniş bir kavram olduğunu görmüş ve hatta 261 çeşidinin olduğuna değinmiştir.⁷⁰ Safa, sosyalistler ve

⁶² Peyami Safa, "Hangisi Vehim", *Milliyet*, 14.03.1955, s. 2.

⁶³ Peyami Safa, "Gafletlerin Gafleti", *Milliyet*, 18.03.1955, s. 2.

⁶⁴ Peyami Safa, "Marxizm Yapısı ve Çürük Temelleri", *Türk Düşüncesi*, Cilt 10, Sayı 54, 1959, s. 5-6; Peyami Safa, *Sosyalizm Marksizm Komünizm*, Ötüken Yayınevi, İstanbul 1971, s. 35-36; Peyami Safa, *Peyami Safa'dan Seçmeler*, Haz. Faruk K. Timurtaş – Ergun Göze, Yağmur Yayınları, İstanbul 1976, s. 323.

⁶⁵ P. Safa, *Sosyalizm...*, s. 36-37; P. Safa, *Peyami Safa'dan Seçmeler...*, s. 324.

⁶⁶ P. Safa, *Sosyalizm...*, s. 38; P. Safa, *Peyami Safa'dan Seçmeler...*, s. 325.

⁶⁷ Peyami Safa, "Rusçuluk ve Türkçülük", *Çınaraltı*, Sayı 5, 1948, s. 5.

⁶⁸ P. Safa, *Sosyalizm...*, s. 41-42.

⁶⁹ Peyami Safa, *Nasyonalizm Sosyalizm Mistisizm*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 2003, s. 88-90.

⁷⁰ P. Safa, *Nasyonalizm...*, s. 114-118.

komünistler arasındaki ince çizgiyi en iyi şekilde çizebilmiş ve sosyalistlerden ziyade komünistlere karşı durmuştur.

Peyami Safa'daki komünizm düşmanlığının bir başka boyutu ise II. Dünya Savaşı sırasında ortaya çıkmıştır. Her ne kadar kendisi faşist olmasa da komünizmin yenilmesi onun için öncelikli olduğundan savaş döneminde Nazi Almanya'sını desteklemiştir. Hatta bazı yazarlara göre bu dönemde Safa'da Nasyonal Sosyalistlere karşı bir ilgi uyanmış ve bu ilgi artarak bir Hitler hayranlığına dönüşmüştür.⁷¹ Vecdi Bürün ise tam bir hayranlıktan bahsetmese de savaşın çıkma ihtimalinin bulunduğu yıllarda Peyami Safa'nın Almanları destekleyen bir dil kullandığını yazmıştır.⁷² Fakat Peyami Safa'nın yazılarında faşist bir yaklaşım görülmemektedir. Her ne kadar milliyetçi bir yapıya sahipse de bu asla ırkçılığa ya da faşizme dayanmamıştır. Fakat kitabına Nasyonalizm ismini vermesi dikkat çekicidir. Peyami Safa bu durumunun nedeni şu sözleriyle açıklamıştır;

“Biz de, “cilik” eski bir sistemden ziyade, bir mizaç ve ruh halini, bir zanaatı ifade eder: Kavgacılık, toptancılık, kahvecilik gibi. Bundan başka milliyetçilik terimi daha ziyade Türk milliyetçiliğini hatıra getirebilir.

Dünyanın büyük fikir cereyanlarına tahsis edilen bu serinin meseleleri daha çok milletlerarası mahiyettedir ve her dilde kullanılan “Nasyonalizm” terimi bunun için tercih edilmiştir.”⁷³

Bu sözlerinden de anlaşıldığı üzere Safa, nasyonalizm terimini daha uluslararası bir literatür için kullanırken milliyetçilik tabirini sadece Türk milliyetçiliğini nitelemek için kullanmıştır. Fakat bu durum onu sol çevrelerde faşist olarak nitelendirilmekten alıkoymamıştır.

Peyami Safa mahudlar ve gafiller olarak ayırdığı komünistler arasında gafiller olarak nitelendirilebilecek gençlere her zaman önem vermiştir. Özellikle gençlerin komünistlerin oyununa çabuk kandığını dile getiren Safa, özellikle 1940'larda üniversitelerdeki akademisyenlere dikkat edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. 1948 yılında Dil Tarih Coğrafya Fakültesinde yaşanan olaylara atıf yaparak, *“Tıp fakültesinde bir profesör mesela tifo mikrobunun hususiyetlerini talebesine anlatır. Bu hem hakkıdır hem de vazifesi, hiç kimse itiraz edemez. Ama aynı profesör tutar da tifo mikrobunu talebesine enjekte etmeye kalkarsa suç işlemiş olur, cezalandırılır. Komünizm de mikroptur. Ve bu efendiler talebelerine mikrobunu tanıtmıyor, aşıyorlar.”⁷⁴* diyerek oradaki akademisyenleri hedef olarak göstermiştir. Üniversitelerde komünist hocaların var olduğunu hatta farklı maskeler altında saklandıklarını iddia etmiştir. Safa kaleme aldığı bir köşe yazısında Zekeriya Sertel'i örnek göstererek komünistliğin yasa dışı olması sebebiyle hocaların Atatürkçülük ve inkılapçılık maskesi takarak gençliği manevi duygulardan uzaklaştırdıklarını söylemiştir.⁷⁵ Hatta Safa'nın Kızıl Çocuğa Mektuplar serisi bu gençleri komünizme karşı korumak amacıyla yazılmıştır. Bu eserinin başında yine komünist gençlerin kandırıldığını dile getirmiş onları kandıranların dahi komünizmi bilmediğini şu sözleri ile vurgulamıştır;

“Kaç yaşındasın? On sekiz var yok. Çünkü çocuk. Duydum ki Marksist olmuştun. Gülmedim. Marksizm'in yüz seneden beri uğradığı tenkitlerden haberin olmadığını bildiğim halde gülmedim. Marks'ın içinde doğduğu Hegel düşüncesinin metafizik bünyesinden, onun aksülamellerinden ve her ikisini de çoktan aşmış bir halde bırakan bugünkü dünya tefekkürünün istikametlerinden de haberin olmadığını bildiğim halde gülmedim. Hatta Marksizm'in berber çıraqları için hazırladığı ilmi hali

⁷¹ M. Aygün, “Türkiye’de Anti-Komünizmin Kaynakları – 1...”, s. 175.

⁷² V. Bürün, a.g.e., s. 44.

⁷³ E. Göze, *Peyami Safa...*, s. 60.

⁷⁴ P. Safa, *Sosyalizm...*, s. 12.

⁷⁵ Peyami Safa, “Üniversitelerimizde Komünizm”, *Milliyet*, 21.01.1956, s. 2.

ezber etmiş olmaktan fazla bilgin olmadığını bildiğim halde gülmedim. Çünkü senin senden otuz yaş büyük ağabeylerin de böyledir.”⁷⁶

Görüldüğü üzere Safa, gençlerin komünizme nasıl yöneldikleri ve nasıl kandırıldıklarını özetlemiştir. İlerleyen kısımda ise komünizmin eşitlikçi olmadığını kaleme almış ve verdiği örnekler ile bu eşitsizlik ortamını vurgulamıştır.⁷⁷

Peyami Safa komünizme karşı giriştiği mücadelede elindeki bütün imkânları kullanmıştır. Gerek kitap çıkarak gerekse gazetelerde yazdığı köşe yazılarıyla her fırsatta antikomünizmi herkese anlatmaya çalışmıştır. Bu mücadele içerisinde birçok yazar ile polemige giren Safa, karşısında kimi zaman bir mahud kimi zaman ise bir gafil bulmuş ve münakaşasını da ona göre yapmıştır. Peyami Safa bu mücadelecî ruhuyla Türk milliyetçileri arasında farklı bir yer edinmiştir. Mücahit Peyami, verdiği bu mücadele sonrasında dönemin önemli milliyetçilerinden olan İlhan Egemen Darendelioğlu’nun tabiri ile komünistlerin ensesinde bir balyoza dönüşmüştür.⁷⁸

Sonuç

Antikomünizm, Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu günden 1990’lara kadar Türkiye’de var olmuştur. Farklı yöntemler ile gerek devlet gerekse bazı sivil toplum örgütleri komünizm ile mücadele içine girmişlerdir. Burada Soğuk Savaş’ın ve Türkiye’nin Batı Bloğu içerisinde yer almasının önemi büyüktür. Antikomünizm, Türkiye’de genellikle milliyetçi çevrede karşılık bulmuştur. İslamcı-Muhafazakar çevrelerde de antikomünist isimler çıkmasına karşın milliyetçiler antikomünizm bayrağını kimseye bırakmamışlardır. Komünizm ile mücadelede Batı’nın özellikle ABD’nin de desteği azımsanmayacak boyutlardadır. Türkiye’yi komünistlere bırakmak istemeyen liberal dünya, komünistler ile savaştıracak bir grup aramış ve bu bağlamda milliyetçi çevreyi desteklemiştir. Komünizme karşı mücadelede ilk milliyetçiler pozitivist bir yaklaşım sergilerken 1940’lardan sonra bunun yeterli olmayacağı düşüncesi giderek büyümüş ve Türklük ile İslam iç içe geçmeye başlamış Türk milliyetçiliğine İslamcı söylemde eklenmiştir. Bu sayede komünizme karşı hem milli hem de dini bir söylem ile karşı konulmuş, antikomünist mücahitlerin silahları güçlendirilmiştir. Peyami Safa’da 1935’den itibaren bu mücadeleye başlamıştır. Safa, komünizmle sadece polis kuvveti ve yasalar ile mücadele edilemeyeceğine inanmıştır. Bu yüzden Safa, komünizm ile ilmi yünden savaşmayı amaç edinmiştir. Dönemin birçok komünisti ile kalem kavgasına girişmiştir. Bu noktada Peyami Safa’yı farklı kılan şey ise komünizmi araştırıp öğrenmiş olmasıdır. Peyami Safa iyi bir polemikçi olarak tanınmış bir yazardır. Bu polemikçi yanına bir de kendini geliştirebilen insan yönü eklenince kalemi giderek kuvvetlenmiştir. Kalem kavgalarında ve komünizme karşı giriştiği mücadelesinde diğer ülkelerdeki yazarların kitapları ve araştırmalarına sık sık göndermeler yapması da bu yönünün en güzel örneğidir. Peyami Safa, komünizmi devletin ve Türklüğün en büyük düşmanı olarak görmüş ve mücadelenin asla bırakılmamasına dikkat çekmiştir. Hatta bazı dönemlerde devletin komünistlere göz yumduğunu ileri sürmüş ve bu konuda devlet idarecilerini eleştirmiştir. Peyami Safa’daki antikomünizm düşüncesi milliyetçi yönü ağır basan ve bir miktarda ahlakçı yanı olan bir düşünce olmuştur. Bunlara ek olarak ise Safa’nın antikomünist yaklaşımı tam bir karşıtlık anlayışıdır. Komünizmin güçleneceği düşüncesiyle çok partili hayata karşı çıkması da, komünistlerin yenilmesi için Nazi Almanyası’nı desteklemesi de saf bir komünist karşıtlığından kaynaklanmaktadır. Mücahit Peyami, bir eliyle edebiyatçı kalemini taşıırken diğer elindeki komünistlerine karşı yönelttiği kılıcını hiç ama hiç bırakmamıştır.

⁷⁶ Peyami Safa, *Kızıl Çocuğa Mektuplar*, Milli Ülkü Yayınevi, Konya 1973, s. 5.

⁷⁷ P. Safa, *Kızıl Çocuğa...*, s. 5-13.

⁷⁸ İlhan Egemen Darendelioğlu, “Bir Mücadelecî Öldü, Fakat Mücadelesi Devam Edecektir”, *Toprak Dergisi*, C.7, S. 80, s. 4; G. Güçlü, *a.g.t.*, s. 108.

Kaynakça

A-) Arşiv Belgeleri

Devlet Başkanlığı Arşivi Cumhuriyet Arşivi (BCA), 30.18.1.2/145.120.11.
BCA, 30.18.1.2/149.24.5.
BCA, 30.18.1.2/152.33.8.
BCA, 30.18.1.2/146.36.3.
BCA, 30.18.1.2/148.21.11.
BCA, 30.18.1.2/157.25.12.
BCA, 30.18.1.2/159.15.18.

B-) Süreli Yayınlar

Çınaraltı
Doğu Batı
Hece
Milliyet
Sosyologca
Türk Düşüncesi
Türk Edebiyatı
Toprak
Ulus

C-) Kitaplar ve Makaleler

1927 Komünist Tevkifatı, İletişim Yayınları, İstanbul 1978.
Aygün, Mehmet, “ Türkiye’de Anti-Komünizmin Kaynakları 1: Peyami Safa”, *Sosyologca*, Sayı: 1, 2011, ss. 167-185.
Aygün, Mehmet, “Türkiye’de Anti-Komünizmin Kaynakları 2: Cumhuriyet Döneminde Siyasi Konjonktürün Düşünce Gündemini Belirlemesi Üzerine Düşünceler”, *Sosyologca*, Sayı: 2, 2011, ss. 91-102.
Aygün, Mehmet, “Türkiye’de Anti-Komünizmin Kaynakları 3: 1940’lı Yıllarda Soğuk Savaşın Erken Provası”, *Sosyologca*, Sayı: 3, 2012, ss. 145-157.
Ayvazoğlu, Beşir, Peyami, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1999.
Babakurban, Ziyaeddin, “Peyami Safa ve Komünistler”, *Sevenlerinin Kalemile Peyami Safa*, Toprak Yayınları, İstanbul 1962, s. 74-75.
Bora, Tanıl, *Cereyanlar*, İletişim Yayınları, İstanbul 2017.
Bürün, Vecdi, *Peyami Safa ile 25 Yıl*, Yağmur Yayınları, İstanbul 1978.
Crick, Bernard, “McCarthyçilik”, *Blackwell’in Siyaset Bilimi Ansiklopedisi*, Cilt II, Çev. Erhan Yükselci vd., Ümit Yayıncılık, Ankara 2003.
Çavdar, Tevfik, *Türkiye’nin Demokrasi Tarihi 1839-1950*, İmge Kitabevi 1999.

Darendelioğlu, İlhan Egemen, “Bir Mücadeleci Öldü, Fakat Mücadelesi Devam Edecektir”. *Toprak*, C.7, S. 80, ss. 4.

Erdem, Galip, “Mücahit Peyami”, *Sosyalizm Marksizm Komünizm*, Ötüken Yayınevi, İstanbul 1971, s. 8-12.

Göze, Ergun, *Peyami Safa Nazım Hikmet Kavgası*, Yağmur Yayınları, İstanbul 1975.

Göze, Ergun, *Peyami Safa*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1993.

Karaca, Alâattin, *İsmail Safa*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1990.

Karpat, Kemal, *Türk Demokrasi Tarihi*, Timaş Yayınları, İstanbul 2010.

Kılıç, Murat, *Allah, Vatan, Soy, Milli Mukaddesat Türk Milliyetçiler Derneği (1951-1953)*, İletişim Yayınları, İstanbul 2016.

Kösoğlu, Nevzat, *Peyami Bey*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2016.

Kösoğlu, Nevzat, *Peyami Safa*, Alternatif Yayınları, Ankara 2002.

Köstüklü, Nuri, “İstiklal Savaşı’nın Mali Kaynakları”, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi - I*, Yazarlar; Durmuş Yalçın, vd., AKDTYK Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2019, s. 329-352.

Meşe, Ertuğrul, *Komünizmle Mücadele Dernekleri*, İletişim Yayınları, İstanbul 2016.

Müderrişoğlu, Alptekin, *Kurtuluş Savaşının Mali Kaynakları*, Maliye Bakanlığı Ellinci Yıl Yayınları, Ankara 1974.

Özbaş, Ece, *Peyami Safa*, Hikmet Neşriyat, İstanbul 2002.

Öztürk, Hasan, “Elli Yılın Yazarına Elli Yıllık Özlem”, *Türk Edebiyatı*, Sayı: 452, Haziran 2011, ss. 18-21.

Safa, Peyami, “Bir Hatıra ve Bir Düşünce”, *Milliyet*, 30.05.1956.

_____, “Gafiller ve Mahudlar”, *Milliyet*, 10.05.1955.

_____, “Gafletlerin Gafleti”, *Milliyet*, 18.03.1955.

_____, “Hangi Komünizm”, *Ulus*, 02.03.1951.

_____, “Hangisi Vehim”, *Milliyet*, 14.03.1955.

_____, “İngiltere’de Komünizm”, *Ulus*, 07.11.1951.

_____, “Marxizm Yapısı ve Çürük Temelleri”, *Türk Düşüncesi*, Cilt 10, Sayı 54, 1959, ss. 4-8.

_____, “Namuslu Marxist Olur mu?”, *Milliyet*, 14.06.1957.

_____, “Rusçuluk ve Türkçülük”, *Çınaraltı*, Sayı: 5, 1948, ss. 5.

_____, “Sağcılık Solculuk”, *Türk Düşüncesi*, Cilt 6, Sayı 36, 1957, ss. 56-60.

_____, “Üniversitemizde Komünizm”, *Milliyet*, 21.01.1956.

_____, *Kavga Yazıları*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1989.

_____, *Kızıl Çocuğa Mektuplar*, Milli Ülkü Yayınevi, Konya 1973.

_____, *Nasyonalizm Sosyalizm Mistisizm*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 2003.

_____, *Peyami Safa’dan Seçmeler*, Haz. Faruk K. Timurtaş – Ergun Göze, Yağmur Yayınları, İstanbul 1976.

_____, *Sosyalizm Marksizm Komünizm*, Ötüken Yayınevi, İstanbul 1971.

Sander, Oral, *Siyasi Tarih 1918-1998*, İmge Kitabevi, Ankara 1996.

“Sovyetler’de İç Savaş”, *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi*, Cilt II, Yayın Yönetmeni; Ertuğrul Kürkçü, İletişim Yayınları, İstanbul 1988, ss. 582-607.

Tamer, Aygöl, “Muhayyel Komünizm: Türk Sağının Anti – Komünizm Propagandası”, *Doğu Batı*, Yıl 14, Sayı: 58, 2011, ss. 91-115.

Tarancı, Cahit Sıtkı, *Peyami Safa*, Semih Lütfü Kitabevi, İstanbul 1940.

Taşkın, Yüksel, “Anti-Komünizm ve Türk Milliyetçiliği: Endişe ve Pragmatizm”, *Modern Türkiye’de Düşünce Tarihi IV. Cilt*, İletişim Yayınları, İstanbul 2008, ss. 618-634.

Tekneci, Zeynep, “Peyami Safa’da Mücadele-i Kalemîyye”, *Hece*, Yıl 19, Sayı: 217, 2015, ss. 298-319.

Tevetoğlu, Fethi, “Peyami Safa İçin”, *Sevenlerinin Kalemîyle Peyami Safa*, Toprak Yayınları, İstanbul 1962, ss. 37-38.

Turan, Osman – Safa, Peyami – Eygi, M. Şevket, *Kızıl Tehlike*, Bedir Yayınları, İstanbul 1964.

Vernadsky, George, *Rusya Tarihi*, Selenge Yayınları, İstanbul 2015.

D-) Tezler

Çav, Erkan, *Tanzimat’tan Cumhuriyete Türkiye’de Değişen Gençlik Hareketleri ve Milli Türk Talebe Birliği Deneyimi (1916-1980)*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2010.

Güçlü, Gülümser, *Milliyetçi-Mukaddesatçı Bir Dergi: Toprak Dergisi (1954-1961)*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya 2019.

E-) İnternet Kaynakları

<https://ap.gilderlehrman.org/history-by-era/fifties/essays/anti-communism-1950s> Erişim Tarihi: 14.06.2020.

<https://www.khanacademy.org/humanities/us-history/postwarera/1950s-america/a/anticommunism-in-the-1950s> Erişim Tarihi: 14.06.20